

Grzybowski, Michał Marian

Katolickie kaplice dworskie oraz miejsca kultu innowierców na Mazowszu w drugiej połowie XVIII wieku : materiały źródłowe z wizytacji kościelnych

---

Studia Płockie 10, 261-292

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Michał Marian Grzybowski

**KATOLICKIE KAPLICE DWORSKIE
ORAZ MIEJSCA KULTU INNOWIERCÓW
NA MAZOWSZU W DRUGIEJ POŁOWIE XVIII WIEKU.
(MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE Z WIZYTACJI KOŚCIELNYCH)**

WPROWADZENIE

Miejscem właściwym na terenie parafii do sprawowania kultu był kościół parafialny. W nim koncentrowało się całe życie liturgiczne głównie w niedziele i święta podczas mszy św., udzielania sakramentów i odprawiania różnych nabożeństw. Za pracę na tym odcinku odpowiadał wyznaczony proboszcz. Bywało jednak, że na terenie parafii oprócz kościoła parafialnego znajdowały się nadto kaplice publiczne lub prywatne, w których także odprawiały się nabożeństwa i rezydowali przy nich kapelani.

Przedmiotem niniejszego opracowania będzie przedstawienie tej sprawy na terenie diecezji płockiej w drugiej połowie XVIII wieku.

W schemacie wizytacyjnym, jaki przepisał biskup płocki M. J. Poniatowski 8 II 1775 r. wśród 14 punktów, na które odpowiadali proboszczowie, trzynasty punkt dotyczył kaplic (De oratoriis). Chodziło w nim o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania: Czy na terenie parafii jest kaplica publiczna bądź prywatna, czy jest konsekrowana, czy tylko poświęcona, kto jest jej kolatorem, kto spełnia obowiązki kapelana, jakie są jego dochody, czy kaplica ma indult biskupa, czy odprawia się msza św., czy nie przeszkadza to w nabożeństwach w kościele parafialnym. Podobnie w domach szlachty, gdzie znajdowały się kaplice pałacowe, (dworskie, prywatne), czy miały one odpowiednie wyposażenie w paramenty liturgiczne i czy msze odprawiane były według obowiązujących przepisów. Na tym miejscu były także pytania dotyczące miejsc kultu i modlitw innych wyznań, a więc bóżnic żydowskich, zborów protestanckich i ich cmentarzy i szkół.

Dwie wizyty generalne całej diecezji przeprowadzone z polecenia bpa M. J. Poniatowskiego w 1775 i 1781 r. dawały odpowiedzi na te pytania. Odpowiedzi na piśmie udzielali zainteresowani proboszczowie, a wizytator wiadomości te w czasie wizytacji weryfikował. W ogromnej większości odpowiedzi, zgodnie z zarządzeniem księcia-biskupa, pisane były po polsku, w kilku zaledwie wypadkach podane są w języku łacińskim.

Oprócz wizyt biskupich tzw. generalnych niniejsze materiały zawierają także wypisy z wizyt dziekańskich odbywanych co roku po parafiach przez dziekana na terenie swojego dekanatu. Opisy tam zawarte są na ogół krótkie, informują jednocześnie nie tylko o miejscach kultu, ale także podają liczbę innowierców, jeśli takowi na terenie parafii się znajdowali. Dane te bardzo często podawane były w języku łacińskim.

Bogaty materiał archiwalny czeka na badaczy tego problemu, bowiem do tej pory mało był wykorzystywany. Materiałem źródłowym informującym jak

przedstawia się sprawa kaplic publicznych i prywatnych (dworskich) na omawianym terenie są protokoły wizytacji generalnych i dekanalnych jakie odbywały się za rządów bpa M. J. Poniatowskiego (1773—1785) i bpa K. Szembeka (1785—1797).

Prezentowane materiały są rękopisami wizytacji i znajdują się w Archiwum Diecezjalnym w Płocku oznaczone sygnaturami: Akta Wizytacji: 132, 277—281, 283, 284, 286, 286a, 287, 289, 290—297, 299—314, 378. Zachowane rękopisy są czystopisami i każdy z nich stanowi osobną jednostkę kancelaryjną, dopiero potem w konsystorzu płockim zostały scalone i tworzą dziś księgi: Akta wizytacji generalnych i dziekańskich. Podejmowany materiał źródłowy zachowany w tychże wizytacjach obejmuje całość terenu diecezji płockiej, która liczyła wtedy 309 parafii. W ogromnej większości materiał ten jest zachowany dobrze. Brakuje jednak opisu z kilku dekanatów. Księgi te zaginęły podczas ostatniej wojny. Te, które ocalały stały się podstawą do prezentacji niniejszych materiałów, które ułożone są tu alfabetycznie parafiami, zaś w obrębie parafii chronologicznie. Dane te są ciekawe i z tego względu, że podają szereg informacji o mniejszościach wyznaniowych jakie w tym czasie na terenie diecezji płockiej przebywały.*

1. BABOSZEWO

1775 AW. 289 k. 26

Kaplica we wsi Rzewinie w tej parafii jest jedna nie poświęcona, tylko za indultem Msza św. się w niej odprawia, której kolatorem WJ proboszcz węgrowski, a kapelanem JX Czmielowski komisarz Księży komunistów węgrowskich. Ta kaplica nie ma posagu żadnego, bo tylko jest wystawiona dla wygody ks. komisarza tam mieszkającego. Ta kaplica ma wszystkie rzeczy potrzebne do odprawiania Mszy św. We dworach szlacheckich żadnej w tej parafii kaplicy nie masz. Ani żydzi bóżnice, ani insi różnej wiary od katolickiej w tej parafii nie mają miejsca swojej modlitwy, ani cmentarza.

2. BARANOWO

1781 AW. 300 k. 12

Capella publica in Ruda Brodowełaki affiliata ad ecclesiam parochialem Baranoviensi una reperitur tantum benedicta foundationis Blasii Krasieński capitanei Prasnensi sine dote et capellano, bona, magnitudinis mediocris, supellex. Obrazów do noszenia 4, obrusów 8, ręczników 3, komieszków 3, skrzynia jedna dobra, dzwonek tak małych jako i dużych 5.

Fuit antea decens uti planete missali, calix, pixis et cetera alia per milites Rusiae a. 1770 insectantes confederatos omnia haec devastata demolita et accepta. Oratoria nobilium desunt.

1783 AW 311 k. 3

Disidentium 15, judeorum 22. Capella seu filia est in Brodowe Łąki. Oratoria privata non sunt. Tam disidentes quam hebraei nec loca publica devotionis nec scholas habent.

3. BARCICE

1781 AW. 300 k. 703

Kaplic żadnych nie masz

1783 AW. 311 k. 181

Dysydentów nie ma i żydów nie ma. Kaplic nie ma.

* W cytowanych tekstach zachowano pisownię i interpunkcję oryginałów.

4. BĄDKOWO

1781 AW. 304 k. 100

Kaplice od kościoła parafialnego odłączone żadne nie znajdują się. Żydzi też i dysydenci żadnego do odprawiania nabożeństwa nie mają miejsca.

1782 AW. 309 k. 44

Lutra żadnego w tej parafii nie masz. Żydów 28. Żadnych kaplic nie masz. Żadnych prywatnych kaplic nie masz. Zborów żadnych nie masz. Żydzi należą do Dobrzynia.

5. BIAŁA

1781 AW. 302 k. 6

Nie ma prywatnych oratoriów.

1782 AW. 308 k. 4

Żadnego dysydenta nie masz. Żydów 7. Żadnego nie masz klasztoru ani kaplic publicznych ani prywatnych oratoriów. Nie masz szkół dla żydów ani dysydentów.

6. BIAŁASZEWO

1781 AW. 300 k. 385

Kaplicy w tej parafii tak publicznej jako też i prywatnej żadnej nie masz.

1783 AW. 311 k. 94

Lutrów 15, żydów 119. Kaplice ani kościoły żadne nie znajdują się. Oratoriów prywatnych ani kapelanów żadnych nie masz. Żadnych w tej parafii nie masz miejsc do nabożeństwa dysydentów, ani szkoły żydowskiej.

7. BIAŁUTY

1781 AW. 303 k. 126

Nie masz takowych żadnych kaplic ani katolickich ani żydowskich lub dysydenckich. Z żydowskich osób nikt się nawet nie znajduje, a luterskiej religii chociaż są niektóre osoby, te do pogranicznych parafii swoich na nabożeństwo chodzą, albo też co najczęściej bywa i w tym katolickim kościele bywają z przyzwyczajonym jednak uszanowaniem.

8. BIELSK

1781 AW. 302 k. 20

Kaplicy żadnej publicznej nie masz prócz prywatnej w Leszczynie, na którą jest konsens a loci ordinario przeciwko któremu nic się nie wykracza.

1782 AW. 308 k. 10

Dysydentów żadnych chwała Bogu w tej parafii nie masz. Żydów wszystkich ośmioro. Kaplic publicznych nie masz żadnych, kościółków w tymże miasteczku było dwa, ale obydwa są zrujnowane i nie masz ich. Kaplica prywatna w Leszczynie jedna, kapelana ustawicznego przy niej nie masz, ale tylko przyjeżdżający jacy są wyrażeni w instrumencie z konsystorza płockiego. Zborów dysydenckich ani bóżnic żydowskich nie masz żadnych.

1783 AW. 312 k. 2

W tej parafii żadnych nie masz klasztoru ani szkół, oratoria privata jak wiary katolickiej jako i innej od niej różnej żadne się nie znajdują bóżnice żydowskie i schadzki żadne.

1783 AW. 312 k. 4

Kaplica w tej parafii w Leszczynie jest pozwolona za konsensem Celsissimi loci Ordinarii. Zborów żadnych ani kaplic heretyckich w tej parafii nie masz. Bóżnic żydowskich w tej parafii żadnych nie masz ani prywatnych miejsc na które by się żydzi schodzili, ponieważ i żydów w tej parafii niewiele. Żydów jest 9.

9. BIEŻUŃ

1775 AW. 277 k. 76

Prócz kaplicy prywatnej w zamku JW dziedzica, a tej niedokończzonej, żadna się nie znajduje. W pośród rynku niewierni żydzi mają bóżnicę czyli szkołę z kominem, tam gdzie niegdy były koszary dla wojska saskiego wystawione. Lutrzy znajdują się tak w mieście Bieżuniu jako i wsi Karnyszynie. Zboru swego nie mają, prywatnie tylko do domu jednego na swoje idą nabożeństwa. Przy trakcie publicznym mają swój kirkut za stodołami miejskimi, od cmentarza może na kroków 200, na którym stoi krzyż nowo nie poświęcany. Ci publicznie prowadzą umarłych swoich na kierkowie śpiewają. Drugi kirkut mają we wsi Karnyszynie, pokładne kościołowi płacą. Jakim by prawem i pozwoleniem były nie masz wiadomości. Trzecie kierkowie mają żydzi za miastem nad rzeką Działdówką przy gruntach plebańskich i jak mówią, że ma zajmować gruntu plebańskiego.

1781 AW. 301 k. 17

Kaplica żadna w parafii nie znajduje się. Żydzi postawili roku tego bóżnicę wielkości i wysokości domu ordynaryjnego. Lutrzy znajdują się w Bieżuniu i w Karnyszynie, prywatne tylko schadzki na swe nabożeństwa miewają. Jak lutrzy tak i żydzi mają swoje w polach kirkuty, nie okazują instrumentów tego im pozwalających, gdyż go nie mają. Konsens mają z kancelarii Księcia Biskupa z 29 Decembra prokurowany.

1782 AW. 306 k. 3—4

W obrębach parafii kaplica albo inny kościół nie znajduje się. Oratorium nie masz żadnego ani kapelana. Dysydentów od siódmego roku poczynając znajduje się mężczyzn 42, niewiast 33. Od pierwszego do siódmego synów 3, córek 8. Żydów dorodnych 31, niewiast 37, chłopców 14, dziewczyn 9. Dom nabożeństwa luterskiego jest w Karnyszynie, szkoła żydowska w Bieżuniu.

10. BLICHOWO

1773 AW. 278 k. 4

Oratoria sive capellae, non solum privatae sed neque etiam publicae in hac parochia habentur.

1775 AW. 279 k. 33

Kaplic ani żadnych publicznych ani prywatnych w pośród parafii mojej nie masz.

1782 AW. 309 k. 4

Disidentes non reperiunt. Hebreorum 38. Oratoria nulla. Hebrei solent pro suis sabbathis convenire privatim ad aliquem Judeorum praecipue ad villa Badurki.

1783 AW. 312 k. 4

Dysydentów nie ma, żydów 41. Oratoria nulla. Loca devotionum dissiden-

tium et synagogae nullae. Hebrei pro sabbathis convenire solent particulariter ad villam Badurki.

11. BODZANÓW

1774 AW. 278 k. 11

Kaplicy ani oratorium tak w mieście jako i w całej parafii nie masz i żaden dwór kapelana ani kaplicy nie ma.

1775 AW. 279 k. 23

Ani oratoriów ani kaplic tak publicznych jako i prywatnych w tej parafii nie masz, nawet i żydzi w tej parafii mieszkający żadnych schadzek na nabożeństwo nie mają.

1782 AW. 309 k.

Nullus in parochia invenit disidentium. Hebreorum 53. Capellae nullae. Capelani nulli.

1783 AW. 312 k. 10

Dysydentów nie ma, żydów 39. Oratoria nulla et capellani nulli. Loca devotionis dissidentium in hac parochia non dantur. Synagoga vero hebreorum in Wyszogród. Scholam non habent in parochia nisi locum devotionis ubi se conferunt villa Stanowo.

12. BOGATE

1781 AW. 303 k. 587

Kaplicy w tej parafii żadnej nie masz publicznej. Prywatna jest jedna w pałacu JW. Imć ks. sufragana pułtuskiego — pana dziedzicznego w Bogatem, w której bywa Msza św. osobliwie w zimie albo kiedy czas jest niesposobny iść do kościoła na co jest indult rzymski i aprobacja jego z konsystorza pułtuskiego bez wszystkiego praejudicium dla kościoła parafialnego. A że w całej parafii jest tylko jeden żyd z żoną i dziećmi, więc szkoła, oratorium, cmentarz dysydentów żadne nie znajdują się. Żyd tylko w karczmie szabat odprawuje według swego obrządku starozakonnego, a na swoje święta odjeżdża do synagogi makowskiej.

1783 AW. 310 k. 164

Dysydentów w tej parafii nie masz. Żyd na arendzie w Dobrzankowie z żoną i czeladzią, których rachuje się osób 6, to jest żydów 4, żydówek 2. Żadna z tych rzeczy w tej parafii nie znajduje się oprócz kaplicy w pałacu kolatorskiem.

13. BOGURZYN

1775 AW. 286 k. 22

Kaplic nie masz. Bóżnic i szkół żydowskich jako też i szkół chrześcijan różnej od nas wiary nie masz.

1781 AW. 301 k. 349

I ten punkt się opuszcza, ponieważ w tej parafii nie masz kaplic ani też bóżnic żydowskich. Szkół jako i szkół chrześcijan różnej od nas wiary.

1782 AW. 306 k. 85

Lutrów tylko jest dwoje w całej parafii, to jest mąż z żoną, dzieci nie mają. Żydów starych od roku siódmego do najstarszego jest 10, żydówek 12, ży-

dziaków 6, dziewczyn 5. Kaplic ani kościołów nie masz. Oratoriów ani kapelanów żadnych ani do czasu ani na zawsze nie masz. Lutrzy żadnego miejsca nie mają do swego nabożeństwa. Żydzi zaś do domów swoich w soboty schodzą się na swoje nabożeństwa.

14. BONISŁAW
1781 AW. 302 k. 34

Kaplic publicznych ani żadnych nie masz prywatnych oratoriów.

1782 AW. 308 k. 16

Ani żadnych klasztorów, ani szpitalów, ani kaplic w całej tej parafii i żadnych też przy tym nie masz zborów ani bóżnic żydowskich.

1783 AW. 312 k. 6

W tej parafii żadnych nie masz klasztorów ani szkół publicznych ani prywatnych oratoriów, ani też nic żydowskich.

15. BORKOWO
1775 AW. 292 k. 123

Kaplic ani żydowskich bóżnic, ani prywatnych do modlitwy innej religii domów nie masz.

1781 AW. 302 k. 475

Kaplic ani bóżnic żydowskich ani kirkutów żadnych w granicach tej parafii nie masz.

1782 AW. 308 k. 210

W tej parafii nie masz żadnych osób zakonnych ani kaplic, ani oratoriów publicznych. Pielgrzymi przechodzący w tej parafii nie dają się widzieć, co zaś dziady i inni ubodzy bardzo często dekretowi reformationis nie stało się we wszystkim zadość.

1783 AW. 312 k. 168

Zadnych dysydentów w tej parafii nie masz, tylko na karczmiu żydów bezdziejny 2. Modlitewni osobnej ani kapelana żadnego nie masz. Zboru luterskiego ani synagogi i szkół ich nie masz.

16. BOŻEWO
1775 AW. 292 k. 6

Oratoriów ani kaplic tak publicznych jako i prywatnych nie masz w tej parafii. Żydzi nie mają swojej w tej parafii bóżnicy ani szkoły publicznej, ani miejsca, na którym by się chowali, ale należą do synagogi płockiej, których znajduje się dwóch karczmarzów, w Borzewie jeden w Cieślinie drugi. Innej sekty żadnej nie masz.

1781 AW. 302 k. 484

Kaplice od kościoła parafialnego odłączone i żadne nie znajdują się, żydzi też i dysydenci żadnego do odprawiania nabożeństwa miejsca nie mają, ani też do pochowania cmentarza, ani też szkół do nauk swoich, ale należą do synagogi płockiej.

1782 AW. 308 k. 213

In hac parochia nullus dissidentium. Unus hebreorum in villa Cieślino. Nulla

oratoria privata invenitur. Loca devotionis dissidentium nec synagoga et scholae judeorum nulla sunt.

1783 AW. 312 k. 174

Dysydentów nie ma, żydów 2. Kaplic ani oratoriów nie ma.

17. BRAŃSZCZYK

1783 AW. 311 k. 184

W tej parafii nie masz żadnego dysydenta, żydów mężczyzn 27, niewiast 32, dzieci 26. Nie masz kaplic prywatnych ani też kapelanów. Nie masz dysydentów ani też ich zboru.

18. BROK

1781 AW. 300 k. 145

Kaplice publicznej osobnej od kościoła żadnej nie masz w parafii.

1783 AW. 311 k. 41

Dysydentów żadnych nie ma, żydów 29. Kaplic żadnych nie ma.

19. BRWILNO

1775 AW. 290 k. 407

Kaplic tak publicznych jako i prywatnych w parafii nie masz, ani żydów i innych przeciwnych wierze nie masz.

1781 AW. 302 k. 140

Kaplic tak publicznych jako i prywatnych w parafii tej nie masz, ani żydów i innych przeciwnych wierze świętej.

1782 AW. 308 k. 126

Heretycy ani starzy ani młodzi nie znajdują się. Żydów nie masz, ani kaplic publicznych ani kościoła w parafii nie masz. Oratoria prywatne i żadni kapelanowie w parafii nie znajdują się. Loca devotionis — to wszystko nie znajduje się w parafii.

1783 AW. 312 k. 69

Heretycy ani starzy ani młodzi nie znajdują się. Żydów nie masz. Oratoria prywatne i żadni kapelanowie nie znajdują się w parafii.

20. BULKOWO

1774 AW. 278 k. 15

Kaplic publicznych w tej parafii nie masz oprócz prywatnej, która jest w Krubicach, a to za indultem in anno ad triennium loci ordinario de data Varsaviae, nadanym, w której kaplicy Msza św. nie zawsze odprawuje się dla częstych odmian księży długo z reguły swojej nie mogących bawić, lecz tylko w zdarzeniu lub podróży którego księdza odprawia się teraz, póki formalny i miejscowy nie przysłany będzie kapelan, stąd zaś żadne nie dzieją się praejudicium dla kościoła parafialnego, gdy się zadosyć staje klausulom in indulto wyznaczonym i wyrażonym.

1775 AW. 279 k. 51

Oratoriów nie masz, tylko jedna kaplica prywatna przy dworze krubickim JW Mokranowskich, której jest possessorką pozostała wdowa JW Imć pani

Mokranowska Strażnikowa Polna Koronna. Ta lubo pod jednym dachem, lecz osobliwsza od mieszkalnych pokojów, pożądana we wszystkim, indult ma od JKsięcia Imć Biskupa w Warszawie de data 26 Augusti anno currendi ad decursum unius na odprawienie mszy świętych. Kapelana teraz rocznego nie masz, ale tylko zaprasza sobie księży tak na dni powszednie jako też i święte w indulgencjach wyrażone.

1781 AW. 304 k. 25

Kaplica prywatna w Krubicach, kapelana żadnego nie masz.

1782 AW. 309 k. 12

Dysydenta ani starszego ani młodego nie masz. Żydów 10. Kaplic publicznych nie masz. Kaplica prywatna w Krubicach za indultem ordynariusza z 1779 r. na lat 3.

1783 AW. 312 k. 14

Dysydenta ani starszego ani młodego nie masz, żyd stary jeden, żona jego i dziecko. Kaplica prywatna w Krubicach za indultem z 1782 r. na lat dwa, kapelana nie masz.

21. BURZYN

1781 AW. 300 k. 577

Kaplic tak publicznych jak i prywatnych w parafii nie masz.

1782 AW. 307 k. 220

Hebreorum 49, disidentium nullus. Capellae publicae et aliae ecclesiae sunt nullae. Oratoria privata desunt. Devotio disidentium in hac parochia non existentium nulla synagoga et schola Hebreorum etiam nulla.

1783 AW. 311 k. 143

Disidentium non reperiunt, hebreorum 62. Oratoria privata et capelani desunt.

22. BRZOSIE POLSKIE

1775 AW. 283 k. 19

Kaplic publicznych w całej parafii ani przy kościele nie masz żadnych kaplic prywatnych, żadnych ani żydowskich bóżnic, ani szkół, ani luterskich zborów, ani kierchów.

1781 AW. 301 k. 270

Kaplic publicznych w całej parafii ani przy kościele nie masz żadnych. Kaplic prywatnych żadnych także ani żydowskich bóżnic, ani luterskich zborów, ani kierchów.

23. CHAMSK

1775 AW. 277 k. 34

Kaplica jedna w Dębsku stara, lecz jest ekssekrowana nabożeństwa żadnego i mszy w niej nigdy nie bywa.

1781 AW. 301 k. 31

Kaplica jedna jest stara w Dębsku, lecz jest ekssekrowana, nabożeństwa żadnego i mszy w niej nigdy nie bywa.

1782 AW. 306 k. 8

Oratoriów w tej parafii nie masz żadnych. Kościołów innych nie masz oprócz w Poniatowie kościoła afiliowanego do Chamska. Lutrów mężczyzn dwóch, synów dwóch, niewiast 3. Żydów mężczyzn gospodarzy 5, żydówek tyleż, synów żydowskich przed siedmiu lat 3, córek 2.

24. CHOCISZEWO

1775 AW. 299 k. 63

Nie masz kaplic i oratoriów osobnych od kościołów.

1781 AW. 303 k. 663

Oratoriów i kaplic tak publicznych jako i prywatnych w tej parafii nie masz, ani żadnych żydowskich bóżnic, ani cmentarza, ale gdy który umrze do Wyszogroda się wożą, innej także wiary osób nie masz ani zborów, ani szkół, ani cmentarzów.

1783 AW. 310 k. 195

Dysydentów nie masz, żydów 27. Żadne kaplice się nie znajdują. Oratoriów dysydenckich ani bóżnic żydowskich w tej parafii nie masz.

25. CHORZELE

1781 AW. 303 k. 145

W tej parafii żadnej nie masz kaplicy, być miała kiedyś w Pogorzeli, do której i łąka należała kościołowi parafialnemu zapisana, lecz to weszło w posesję WW OO Bernardynów do Przasnysza. Żydzi swoje nabożeństwo odprawują w austerii, na które się liczno schodzą z innych wiosek, jednakże nie można stwierdzić, żeby synagogę założyli.

1783 AW. 310 k. 53

Anno 1783 disidentium 6, hebreorum 23. Capellae publicae et aliae ecclesiae intra fines parochiae non extant. Oratoria privata circa ecclesias et inter fines parochiae non reperiuntur. Loca devotionum dissidentium et hebreorum intra fines parochiae non extant praeter in oppido Chorzele in loco capitaneali extat braxatorium in quo devotio hebreorum peragitur ibique in suis rudimentis edocentur.

26. CHOTOMOWO

1775 AW. 293 k. 11

Kaplica prywatna przy starym pałacu w Jabłonnie w dobrach JO Księcia Biskupa Płockiego znajduje się, w której czasami Msza św. odprawuje się. Ma swoje także dwa aparaty: kielich z pateną i insze potrzeby ad misse sacrificium służące a Cellsissimo do tej kaplicy nadane. Żydzi w tej parafii i inszej religii nie mają szkół swoich ani też bóżnic i synagogów, wszak żydzi prywatnie w każdym domu modlić się zwykli, na święta zaś swoje i nabożeństwa większe jeżdżą do miasteczka Nasielska. Miejsce zaś swojego pogrzebu mają w miasteczku Radzyminie, gdzie się wożą do pochowania.

27. CHROSTKOWO

1781 AW. 301 k. 543

Kaplic nie masz żadnych i chociaż w parafii chrostkowskiej znajduje się cokolwiek lutrów i żydów, ci jednak publicznych ani prywatnych schadzek nie mają do odprawowania nabożeństwa swego.

- 1782 AW. 306 k. 135
 Capellae publicae aut aliae ecclesiae intra parochiam non inveniunt.
28. CIACHCIN
 1781 AW. 302 k. 46
 Kaplic nie masz publicznych ani prywatnych.
- 1782 AW. 308 k. 21
 Dysydent tylko jeden w tej parafii się znajduje, który ma żonę, lecz nie w tej parafii. On zaś sam mieszka w tej parafii więcej jak od lat czterech. Żydów w parafii w liczbie 20. Kaplic nie masz publicznych ani prywatnych ani zboru, ani bóżnicy nie masz.
- 1783 AW. 312 k. 8
 Kaplic żadnych w tej parafii nie masz. Żydów jest 15, bóżnicy nie masz.
29. CIECHOMICE
 1775 AW. 284 k. 128
 Kaplicy ani oratorium nie masz także. Lubo żydów jest osób siedm w tej parafii, jednak szkoły ani kirkutu nie mają. Inni się nie znajdują.
- 1776 AW. 378 k. 10
 Kaplicy ani oratorium nie masz także. Lubo żydów jest siedm w tej parafii, jednak szkoły ani kierchówu nie mają. Inni się nie znajdują.
30. CIECHANÓW
 1775 AW. 280 k. 2
 Extat capella ab ecclesia parochiali districta sub titulo S. Margarittae Virginis et Martyris cum fundo.
- 1775 AW. 281 k. 7
 Kaplica w tej parafii jedna w Bardonach JPana Łebkowskiego, niedawno postawiona za konsensem JKs. biskupa Szeptyckiego, która dość przystojnie przyozdobiona. Aparatów żadnych nie ma, tylko od fary kielich od ks. Augustianów ornat i mszał. Kościołek w Przedwojewie filialis nowy dobrą strukturą, drewniany, także za konsensem Ks. biskupa Szeptyckiego na dawnym miejscu wystawiony, w którym bywają dwa odpusty na Przemienienie Pańskie jeden, na św. Stanisława Biskupa drugi. Za rzymskimi indultami, ale pod pretekstem konserwacji dwór oferty z karbony wybiera. Doprasza się terażniejszy pleban, który zjeżdżając prace podejmuje z księżami farnymi, aby te oferty do źródła, to jest parafialnego kościoła przyznaczone były.
- 1781 AW. 303 k. 10
 Kaplic dwie: jedna w Przedwojewie czyli kościołek drewniany filialis na dawnym miejscu wystawiony, druga w Bardonach. Obydwie za konsensem IméX biskupa Szeptyckiego wybudowane. Miewały przed tym indulty ab Officis na odprawowanie mszów non sine prejudicio eccelsiae parochialis. Żydzi mają w mieście Ciechanowie bóżnicę i coraz ją wspanialej fundują. Kirchów czyli cmentarz, gdzie umarłych grzebią jest daleko za miastem ku gostkowskiej granicy.

1783 AW. 310 k. 6

Dysydentów — jeden młynarz w Kargoszynie z żoną i dzieci 3, drugi dzierżawca w Bilinie z żoną a dzieci katolicy. Żydów w mieście i po wsiach w parafii starych i młodych 413. Kaplic publicznych ani innych kościołów nie masz, bo Świętoduski i św. Małgorzaty zniesione per decreta i już rozebrane po części na reparację fary. Dworska kaplica w Bardonach. Drugi kościółek drewniany w Przedwojewie bez kapelanów i indultu. Zboru dysydenckiego nie masz, żydzi bóżnicę nową postawili.

31. CIEKSYN

1775 AW. 287 k. 31

Kapliców żadnych publicznych oratoriów w parafii mojej nie masz oprócz oratorium prywatnego we wsi Żołędowie o ćwierć mili odległego od kościoła parafialnego z indultem, który był nadany od biskupa Hieronima Szeptyckiego. Jak indult wyszedł tak też i msza się już nie odprawuje, tylko do kościoła parafialnego WJP Nowicki cześnik chełmski zwykł przyjeżdżać. Kirkućów, bóżnic ani innych szkół i synagog żydowskich nie masz w mojej parafii.

1781 AW. 303 k. 480

Kapliców ani żadnych publicznych oratoriów w parafii mojej nie masz oprócz oratorium prywatnego we wsi Błędowie o ćwierć mili odległego od kościoła parafialnego z indultem, który był nadany od Hieronima Szeptyckiego, ale jak indult wyszedł tak też i msza św. nie odprawuje się, tylko do kościoła parafialnego JP Nowicki cześnik chełmski zwykł przyjeżdżać. Kirkućów, bóżnic ani innych szkół i synagogi żydowskiej nie masz w mojej parafii.

1783 AW. 310 k. 131

Dysydentów nie masz dotąd, żydów 38. Oratoriów i kaplic nie masz. Takż ani dysydentów ani ich miejsc do nabożeństwa nie ma, zaś żydzi, którzy się znajdują na swoje święta do synagogi innej zjeżdżają się do Nasielska.

32. CIELETA

1775 AW. 283 k. 209

Kaplic ani prywatnych ani publicznych, ani żydowskich bóżnic, okopisków, oratoria dysydentów i innych cmentarzów nie masz.

33. CIEMNIEWKO

1775 AW. 287 k. 11

W tej parafii kaplic tak publicznych jako i innych nie masz. Synagoga w tej parafii ani przy kościele nie znajduje się. Lutrów, kalwinów i innej religii sektatorum w okolicy tej parafii nie masz dłaczego na punkta w tej okoliczności wyrażone odpowiedzi skracza się.

1781 AW. 303 k. 497

Żadnych kaplic tak publicznych jako też i prywatnych nie masz w tej parafii ani bóżnic żydowskich, ani kryptów luterskich i kalwińskich, ponieważ się nie znajdują.

1783 AW. 310 k. 128

Dysydentów nie ma, żydów 37. Kaplic publicznych i prywatnych nie masz.

34. CYGOWO

1775 AW. 294 k. 41

De scholis parochialibus de regularibus et monialibus de xenodocho orationis nihil narro, quia ecclesia haec caret his omnibus.

35. CZERNICE

1775 AW. 281 k. 18—19

Kaplice ani oratoria żadne nie znajdują się w tej parafii.

1775 AW. 280 k. 8

Oratoria seu capellae nec inveniuntur in hac parochia.

1781 AW. 303 k. 19

Kaplice ani oratoria tak publiczne jak i prywatne żadne się w tej parafii nie znajdują ani żydowskie szkoły, ani dysydenckie.

1783 AW. 310 k. 10

Dysydenta żadnego w tej parafii teraz nie ma, żydów jest 17, ani kaplic w tej parafii nie ma. Żadnych oratoriów ani kapelana w tej parafii nie ma. Miejsca żadnego publicznego do nabożeństwa tak dysydenckiego jako i żydzi nie mają ani szkoły.

36. CZERNIKOWO

1775 AW. 286 k. 4

Kaplic odległych od tego kościoła nie masz ani nawet po dworach. Żydzi swych synagog nie mają. Dysydenci zaś swe szkoły i schadzki miewają z pozwoleniem od dziedziców lecz prywatne. Cmentarze swe w polach mają, lecz jura funeralium nie płacą przez pozwolenie dziedzica.

1781 AW. 304 k. 240

Kaplica we wsi Obrowie jest murowana, dachówką pokryta przystojną, lecz od lat dawnych już Msza św. w niej nie była i indultu nie ma ani żadnego funduszu.

1782 AW. 309 k. 91

Disidentes 185, Hebreorum nullus in parochia reperitur. Oratoria privata nulla sunt. Disidentes habent suas scholas in colonii Skrzypkowo et Nowy Swiat in quibus suas devotiones absolvant ac cemeteria in quibus sepuliantur.

1783 AW. 312 k. 76

Dysydentów 187, żydów nie ma. Kaplic nie ma.

37. CZERWIN

1781 AW. 300 k. 167

Są dwie kaplice w tej parafii, pierwsza w Grodzisku u JW Pani Celińskiej podczaszynej czernichowskiej we dworze, prywatna, na drugim piętrze, na miejscu uczciwym, we wszystko ozdobna i przyzwoita należycie, w której Msze św. tylko przy bytności samej pani odprawują się za pozwoleniem i indultem zwierzchności. Żadnego prejudycium przez to nie dzieje się kościołowi parafialnemu, inwentarz który jest nie należy do kościoła tylko do dziedziców tych dóbr. Druga jest pusta w Goclach, w której żadnego nabożeństwa nie

bywa. Ma także swój inwentarz, który należy do dziedziców nie do kościoła. Żydowska szkoła znajduje się w Czerwinie z daleka od kościoła, prywatna, kirkutu nie mają. Innych sekt ludzi w tej parafii nie masz oprócz samych żydów.

1783 AW 311 k. 46

Dissidentes nulli sunt in hac parochia, hebreorum 111. Capella una publica in villa Gocły judicata per decretum officii cum summo praejudicio ecclesiae parochialis jam pridem vacat. Oratorium privatum est unum in villa Grodzisko capellanum fixum nullum habet sed tantum temporaneum. Loca devotionis dissidentium nulla reperiuntur neque schola publica hebreorum.

38. CZERWONKA

1781 AW. 303 k. 335

Oratoriów ani kaplic w tej parafii żadnych nie masz.

1783 AW. 310 k. 98

Dysydenta żadnego w tej parafii nie masz, żydów także, kaplic także publicznych nie masz. Zboru żadnego ani bóżnicy, ani szkoły nie masz w tej parafii.

39. CZERWIŃSK

1774 AW. 296 k. 6

Kaplic publicznych ani kapelanów w parafii czerwińskiej żadnych nie masz.

1775 AW. 297 k. 16

W parafii czerwińskiej znajdujący się żydzi po browarach wiejskich, którzy swe pokątne nabożeństwa prywatnie w tychże domach swoich orędownych odprawują. Gdy zaś, który z nich umrze to się w Wyszogrodzie o milę od Czerwińska chowają.

1781 AW. 304 k. 604

Kaplica żadna publiczna w tej parafii nie znajduje się. Prywatna jest we dworze sieleckim, w której za indultem a Cellsissimo Principe loci ordinario msza św. (gdy JW opat w Sielcu się znajduje) odprawuje się, przez co żadne bezprawie nabożeństwa parafialnemu nie dzieje się. Żydzi w tej parafii ani publicznych ani prywatnych schadzków nie mają. Nabożeństwa jednak swoje u siebie odprawują, a o milę w Wyszogrodzie chowają się.

1782 AW. 309 k. 164

Dysydentów 13, żydów 43. Ani kaplic publicznych ani kościołów jakich w granicach tej parafii nie znajduje się. Nie masz i oratoriów prywatnych za tym ani kapelanów. Tak dysydenci jako i żydzi w domach swych prywatnych nabożeństwa swe odprawują i uczą się, na większe tylko święta swoje jeżdżą żydzi do Wyszogrodu o milę, gdyż tam bóżnicę mają.

1783 AW. 312 k. 156

Dysydentów nie ma, żydów 54. Klasztor Księży Kanoników Regularnych jest jeden w miasteczku czerwińskim. Kaplicy publicznej ani kościoła innego w tej parafii nie masz. Oratorium prywatne jest jedno w Sielcu, kapelana zaś nie masz, tylko ksiądz z klasztoru czerwińskiego jeździ ze mszą, któremu JW opat każe. Miejsca do nabożeństwa dla dysydentów nie masz. Synagoga zaś i szko-

ła żydowska jest w miasteczku Wyszogrodzie o milę od Czerwińska, a nabożeństwo prywatne miewają w domach swoich.

40. DANISZEWO
1774 AW. 278 k. 19

Oratoria neque capellae intra parochiam nullae sunt publicae ac privatae.

1775 AW. 279 k. 97

Oratoriów żadnych także nie masz.

1782 AW. 309 k. 17

Dysydentów żadnych nie ma, żydów 24. Kaplic ani innych kościołów nie masz w tej parafii. Oratoriów prywatnych ani żadnych kapelanów nie masz. Miejsc dla nabożeństw żydowskich ani szkoły ani bóżnicy nie masz u siebie, zaś w domach szabaty odprawiają.

1783 AW. 312 k. 20

Dysydentów żadnego nie masz. Żydów męskiej płci 15, kobiet 15, dzieci płci męskiej 7, żeńskiej 9. Oratoria prywatne nie znajdują się.

41. DĄBROWA
1775 AW. 293 k. 29

Że żaden dwór znaczny w tej parafii nie mieszka to też i kaplicy prywatnej nie masz.

1782 AW. 306 k. 90, 91

Jeden tylko luter jest w tej parafii 40 lat mający. Żydów wszystkich 40, mężczyzn 15, niewiast 16, dzieci 9. Ani kaplicy ani kościoła innego nie masz w tej parafii. Oratoriów prywatnych i tych nie masz.

1776 AW. 286 k. 99

Kaplicy w tej parafii żadnej nie masz ani publicznej ani prywatnej.

42. DŁUGOSIODEŁO
1781 AW. 300 k. 748

Nulla sunt oratoria publica neque privata, judei nullam intra fines huius parochiae habent scholas neque caemeterium neque aliis diversam religionem lectantes.

1783 AW. 311 k. 188

Nie masz dysydentów w tej parafii, żydów 24 a żydówków 19, chłopców 14 a dziewczyn 18. Nie masz kaplic i kapelanów. Nie masz dysydentów ani żydowskiej szkoły.

43. DŁUTOWO
1775 AW. 295 k. 109

Kaplic tak publicznych jako i prywatnych ani bóżnic żadnych w okręgu swym ta parafia nie zawiera.

1781 AW. 301 k. 643

Kaplic tak publicznych jako i prywatnych ani bóżnic żadnych w okręgu swym ta parafia nie zawiera.

44. DOBRE

1775 AW. 294 k. 100

W tej parafii nie masz ani publicznych ani prywatnych kaplic, żydzi tylko swoje prywatne nabożeństwa w domach swoich odprawują.

45. DOBRZYJAŁOWO

1781 AW. 300 k. 600

W tej parafii nie masz żadnych kaplic publicznych ani prywatnych. Także nie znajdują się żadne synagogi żydowskie.

1783 AW. 311 k. 147

Lutrów w tej parafii 16, żydów, którzy karczmy posiadają mężczyzn 72, dzieci 51. Kaplic żadnych nie ma.

46. DOBRZYKÓW

1775 AW. 284 k. 82

W tej parafii jako się wyżej nadmienilo jest tylko jedna kaplica bez funduszu, zrujnowana. Żydów pięciu w dobrzykowskiej karczynie zostających, jeżdżą o milę drogi do miasteczka Gębina do bóżnicy i tam dzieci swe na naukę dają. Dysydenci w Grabiu, wsi WJP Antoniego Zabłockiego burgrabiego są ulokowani, tam się u siebie modlą w domostwie i tam umarłych swych chowają, od umarłego mającego na przykład lat 30 i wyżej zł pol. 2, w 15 lat będącego zł 1, a w piętnastu lat od młodszego gr 15, zaś z tej mszy talarskiej pro juribus parochianae na rok płać zł 4 dysydenci.

1780 AW. 378 k. 15

Klasztoru żadnego nie masz ani oratorium, ani bóżnic żydowskich, lecz w browarze się modlą i tam się schodzą bez pozwolenia jednak zwierzchności.

1780 AW. 378 k. 20

Dysydentów mężczyzn 38, niewiast 36, dzieci 24. Żydów wszystkich znajduje się osób 19. W całej parafii jeden tylko w Ciechomicach jest kościół niegdyś parafialny a teraz do Dobrzykowa afiliowany. Kaplic prywatnych żadnych tu nie ma. Dysydenci modlą się w domu swego schulmistrza. Żydzi na święta jeżdżą do Gębina.

1782 AW. 308 k. 62

W tej parafii odłączona od kościoła kaplica jedna niegdyś była, ale teraz jest zniesiona. Także w domach szlacheckich tej parafii kaplicy żadnej nie masz. Żydzi także żadnej bóżnicy w tej parafii nie mają, lecz jeżdżą na święta swoje o milę drogi do Gębina i tam swoje dzieci do nauki dają. Dysydenci w Grabiu wsi WłmćP Antoniego Zabłockiego miecznika gostyńskiego ulokowani, z dozwolenia tam modlą się u siebie w domostwie i tam umarłych swych chowają. Od umarłego mającego tak na przykład lat 30 i wyżej zł pol. 2, w léciech 15 będącego zł 1, od młodszych zaś gr 15 iura parochiae płać. Z Kępy zaś Tokarskiej dysydenci jura parochiae na rok razem płać zł pol. 4.

1783 AW. 312 k. 35

Dysydentów jest 98, żydów wszystkich znajduje się osób 24. W całej tej parafii jeden tylko w Ciechomicach jest kościół niegdyś parafialny, lecz teraz

afiliowany do Dobrzykowa. Kaplic prywatnych żadnych tu nie ma. Dysydenci modlą się w domu swego szulmajstra, żydzi na święta jeżdżą do Gębina.

1785 AW. 378 k. 25, 26

Dysydentów mężczyzn 40, niewiast 38, dzieci 29. W tym roku w całej parafii żadnego nie ma Żyda. W całej parafii tej jest jeden w Ciechomicach kościół niegdyś parafialny teraz do Dobrzykowa afiliowany. Kaplic żadnych prywatnych tu nie masz. Dysydenci do jednego domu się schodzą i tam się modlą, żydów nie masz.

1786 AW. 378 k. 31, 32

Dysydentów mężczyzn 39, niewiast 40, dzieci 30. Oratoriów prywatnych żadnych nie masz. Dysydenci modlą się w domu na to obranym. Żydzi do Gębina jeżdżą.

47. DOBRZYŃ

1782 AW. 309 k. 49

Disidentium 76, hebreorum 459. Capellae et ecclesiae nullae. Capellani et oratoria nulla. Locus devotionis disidentium in privata domo similiter et hebreorum est combustionem in privatis domibus.

1783 AW. 312 k. 37

Dysydentów 143, Żydów 627. Oratoria et capellani nulli. Locus devotionis disidentium in privata domo synagoga haebreorum habet scholam.

48. DROBIN

1775 AW. 291 k. 140

Prócz tej kaplicy świętej Praksedy w całej parafii nie masz innych tak w domach prywatnych jako też i publicznych inszych kaplic ubliżających parafialnemu nabożeństwu. Oprócz żydowskiej sekty, której pełne jest miasto i w kilku wioskach arendarzów tutejszej parafii jako to: Cieślach, Budkowie, Kucharach nic wcale nie przynoszącego dobrego kościołowi, chociaż place i mieszkania katolickie osiadają, nie masz inszej. Ci mają tu szkołę czyli bóżnicę publiczną. Miejsca dla umarłych blisko bóżnicy, od północy dobrze oparkanione mają, na które to publiczne nabożeństwo zapytani starsi i schodzenia się do szkółki by pokazali prawo, od kogo mają prawo wcale stali się przeciwni wymysłem to plebana nazywając.

1781 AW. 302 k. 338

W tym samym miasteczku oprócz kościoła parafialnego jest kaplica św. Praksedy. Przy tej kaplicy św. Praksedy w całej parafii nie masz inszych tak w domach prywatnych jako też i publicznych kaplic ubliżających parafialnemu nabożeństwu. Prócz żydowskiej sekty, której pełne jest miasto i w kilku wioskach arendarzów tutejszej parafii jako to: Cieślach, Budkowie, Kucharach, Niemczewie nic wcale nie przynoszą dobrego kościołowi, chociaż place i mieszkania osiadają, nie masz inszej. Ci mają tu szkołę — bóżnicę publiczną. Miejsca dla umarłych blisko bóżnicy, od północy dobrze oparkanione, na które to publiczne nabożeństwo zapytani starsi i schodzenie się do szkoły, by pokazali prawo od kogo one mają, wcale stali się przeciwni wymysłem to plebana nazywając.

1783 AW. 312 k. 110

Oprócz wyżej wspomnianej kaplicy św. Praksedy żadne w tej parafii oratorium privatum tak katolickie jako też i różne od niej nie znajduje się, tylko jedna jest w samym miasteczku na północ jadący od Koziobród z Drobina wedle drogi bóżnica żydowska, czyli by się zaś mieli z rozrządzenia zwierzchności nie wiadomo. Mają oni swych panów, pod któremi zostają i którym się opłacają tych ich miasto dziedziczne Drobin, a stąd wnoszące tąż bóżnicę postawili sobie i dotąd ją mają z rozrządzenia ich. Osoba chrześcijanina różnej od nas wiary jest tylko jedna to jest luter, który służy u Żydów za gorzalnego. Żydów zaś wszystkich w miasteczku Drobinie jako w okolicy całej parafii obojej płci różnego wieku być ich może 500. Chcieliśmy wprawdzie wiedzieć liczbę ich dostatecznie i to kilkakrotnie od nas byli pytani, nie chcieli prawdy zeznać ekskuzując się tym, że u nas tego nie piszę nam też zaś ile księżom nie jest rzecz przyzwoita chodzić od Żyda do Żyda i spisywać.

49. DROZDOWO

1775 AW. 291 k. 67

Kaplicy żadnej w tej parafii ani publicznej ani prywatnej nie masz, ani też inszej religii czyli wiary zboru lub synagogi albo cmentarza podobnie nie masz.

1781 AW. 300 k. 609

Kaplicy ani oratoriów, w których by się odprawiały nabożeństwa nie ma, oprócz jednej kaplicy we wsi Olszynach, dobrach przeszłych Jezuitów, w której dla swojej czeladzi nauki miewali, msze św. odprawiali czasem, a teraz po kasacji Jezuitów żadnego nie ma w niej nabożeństwa, bo i aparabata żadne się w niej nie znajdują, która to kaplica nie była konsekrowana. Żydzi chociaż się w tej parafii znajdują, ale swych zbornic publicznych ani synagogi, ani mogiłek, gdzie by swych umarłych chowali, nie mają. Oprócz tego, że się do jednego domu prywatnie schodzą na swe nabożeństwo.

1783 AW. 311 k. 151

Dysydentów żadnych nie masz, żydów starych z niewiastami 35, dzieci 26. Kaplic nie ma. Żydzi tylko mają swoje schadzki prywatne do modlenia się.

50. DUCZYMIN

1781 AW. 303 k. 160

Kaplicy czyli oratorium publicznego w tej parafii nie masz żadnego. Żydzi w odległości kościoła mają swoją bóżnicę za wsią, w której mają swoje schadzki. Cmentarza swego nie mają, w Ciechanowie się chowają.

1783 AW. 310 k. 57

Dysydentów 8, żydów 54. Kaplicy publicznej ani kościoła żadnego nie masz, oratorium prywatnego także nie masz. Nie masz żadnej dewocji dysydentów ani też synagogi szkoły żydowskiej, jednakże mają wystawioną małą chałupkę, w której swoje nabożeństwa odprawiają.

51. DULSK

1775 AW. 283 k. 31

Kaplic w tej parafii ani publicznych ani prywatnych nie masz, także bóżnic żydowskich lub inszych wiary zborów nie masz. Cmentarz tylko żydzi z miasta

Golubia ogrodzili sobie na przedmieściu nad samą rzeką Drwęcą, to zaś przedmieście należy do diecezji płockiej, a parafia do Dulśka, że zaś to przedmieście przyłączone jest do miasta Golubia w diecezji chełmińskiej leżącego, kamera tegoż miasta mocą swoją ile za panowania teraźniejszego monarchy pruskiego a prawa naszego miłościwego, to miejsce dla żydów czyli ich kirchowa wyznaczyła.

1781 AW. 301 k. 557

Kaplic w tej parafii ani publicznych, ani prywatnych nie masz, tylko żydzi na przedmieściu nazwanym Dobrzeń do dworu jednego na schadzkę się schodzą nad samą rzeką Drwęcą, to zaś przedmieście należy do diecezji płockiej a parafia do Dulśka. Lutrów jest 21, ale gdzie indziej na nabożeństwa swoje jeżdżą.

1782 AW. 306 k. 138

Chłopców luterskich od siódmego roku 4, dziewcząt 5, dzieci przed siódmym rokiem 4, żydów około 138. Kaplice, kościołów w tej parafii nie masz. Kaplice prywatnej nie masz. Lutrzy do nabożeństwa domu nie mają, żydzi mają szkołę.

52. DZIAŁYŃ

1775 AW. 286 k. 23

W tej parafii żadnej kaplicy po wsiach nie masz ani oratoriów. Żydzi zaś niedawno sprowadzeni do Działynia pomieszkają i tam schadzki swe prywatne w domu mieszkalnym odprawują. Cmentarza swego w tej parafii nie mają.

1781 AW. 263 k. 304

W tej parafii żadnej kaplicy nie masz po wsiach i dworach. Żydzi zaś mieszkający w Działyniu prywatne swoje schadzki w domu mieszkalnym mają, lecz żadnego cmentarza.

1782 AW. 309 k. 97

Dysydentów znajduje się 47, żydów 46. Także żadnej publicznej kaplicy ani też prywatnego oratorium przy których kapelani zostawali nie ma, ani żadnej szkoły dysydenckiej jako też synagogi z szkołą żydowską oprócz domów, gdzie prywatne swe schadzki odprawują ani żadnego cmentarza czyli kirkutu nie mają, tylko do innych parafii umarłych swych wywożą.

1783 AW. 312 k. 82.

Dysydentów jest wszystkich 49, żydów jest 46. Ani oratorium prywatnego przy którym by kapelani zostawali nie ma, ani żadnej szkoły dysydenckiej, jako też synagogi żydowskiej oprócz domów, gdzie tylko schadzki swe prywatne odprawiają, żadnego zaś cmentarza czyli kirkutu nie mają.

53. DZIEKTARZEWO

1775 AW. 289 k. 36

Kaplice ani publicznej ani prywatnej ta parafia nie ma, więc dalsza opuszcza się odpowiedź. Żydzi, którzy tylko w karczmach i browarach zostają nie mają żadnej synagogi ani żadnych schadzek publicznych. Żyda uczącego

dzieci arendarz dziekarski do swych chowa. Umarłych wywożą na kierkut do miasteczka Płońska. Inszej religii nie masz.

54. DZIERZGOWO

1781 AW. 303 k. 181

Nie masz żadnej publicznej kaplicy w tej parafii. Jest przecie prywatna kapliczka w Brzozowie ImćPanów Brzozowskich osobna od dworu, dosyć uczciwa i porządna, ma wszystkie necessaria ad licite celebrandum missam, ale teraz nie ma indultu a Celsissimo loci ordinario, dlatego msza św. w niej nie bywa. Ta kapliczka żadnego nie ma funduszu i nie jest też prejudiciosa parochiali ecclesia. Nie mają żydzi żadnej umyślnie postawionej bóżnicy, ale w jednym browarku schadzają się i tam swoje wrzaskliwe czynią nabożeństwo. Kierchowa nie mają, ale do Ciechanowa swoje ciała wywożą. Inszej wiary żadnych ludzi nie masz w tej parafii.

1783 AW. 310 k. 63

Lutrów, kalwinów i inszych od wiary świętej odszczepieńców nie masz, żydów 99. Kościoła prócz parafialnego żadnego nie masz ani kaplicy publicznej. Kaplica prywatna jest we wsi Brzozowie Nowym, przy której kapelana nie masz. Nie masz miejsca do nabożeństwa dysydentom, żydzi mają chlewek w Dzierzgowie, do którego się schodzą na swoje nabożeństwo.

55. DZIERZENIN

1781 AW. 369 k. 304

Kaplicy w tej parafii publicznej ani prywatnej w domach szlacheckich żadnej nie masz.

1782 AW. 309 k. 127

Osób innej religii dysydentów nie masz nad osób cztery w tej parafii, to jest mężczyzn trzech, niewiasta jedna. Żydów w parafii jest 32. Kaplic prywatnych w tej parafii nie masz. Synagogi i szkoły żydowskie są w miasteczku Nasielsku o milę jedną i pół, w Makowie o mil 4. Miejsca nabożeństw dysydentów nie znajdują się w bliskości.

1783 AW. 312 k. 118

Dysydentów jest 4, żydów w tej parafii znajduje się 53 po karczmach. Kaplic prywatnych w tej parafii nie masz. Synagogi i szkoły żydowskie są w miasteczkach Nasielsku o mil 2, w Makowie o mil 4. Miejsca nabożeństw dysydentów nie znajdują się w bliskości.

56. DUNINÓW

1775 AW. 284 k. 274

Oratoria ani żadne kaplice publiczne lub prywatne w tej parafii nie znajdują się także żydzi i inszej religii.

1780 AW. 378 k. 36

W tej parafii ani klasztory tudzież oratoria privata tak wiary katolickiej osób jako i różnej od niej wiary ani bóżnice żydowskie, ani schadzki żadne nie znajdują się.

1781 AW. 303 k. 347
 Oratoria ani żadne kaplice publiczne lub prywatne w tej parafii nie znajdują się. Żyd tylko jeden na browarze duninowskim znajduje się.

1783 AW. 312 k. 44
 Dysydentów się nie kładzie, ponieważ się w tej parafii nie znajdują. Znajduje się żydowstwo na browarze duninowskim mieszkające mężczyznów 6, żydówek 4. Kaplic tak publicznych jako i prywatnych ani też kościołów innych w tej parafii nie masz. Żadne oratorium prywatne nie znajduje się. Żadnego miejsca nabożeństwa dysydenckiego ani synagogi, ani szkoły żydowskiej nie masz, ponieważ się nie znajdują oprócz żyda w browarze.

1785 AW. 378 k. 47, 48
 Dysydentów w tej parafii nie masz. Znajdują się żydzi na browarze duninowskim, ale z tych żaden nie porzucił błędu swego. Ani kaplic publicznych ani kościołów innych oprócz kościoła parafialnego duninowskiego nie masz. Także kaplic prywatnych nie masz, bo i dworów nie masz. Dysydentów ani synagogi, ani szkół żydowskich także nie masz w tej parafii.

1786 AW. 378 k. 60, 61
 W tej parafii dysydentów nie masz. Znajdują się żydzi na browarze duninowskim, ale z tych żaden nie porzucił błędów swoich. Ani kaplic publicznych ani kościołów innych nie masz oprócz kościoła duninowskiego. Kaplic prywatnych nie masz, bo i dworów nie masz. Dysydentów ani synagogi, ani szkół żydowskich także nie masz.

57. GAŚEWO

1782 AW. 308 k. 75
 Oratorium seu capellae publicae intra limites parochiae distincte ab ecclesia parochiali reperitur in villa Jarzyły hereditaria Illustris Glinka succameraria Terrae Łomżensis. Qua capella uno forme miliari longe distat ab ecclesia matricae et suo provisiva apparatus variaque supellectili tria altaria optione decorata intro continens. In hac capella missae leguntur et dicuntur omnibus diebus dominicis et festibus institutiones catechistae et alia rudimenta fidei populo praedicantur SSma eucharistia ibidem assiduo conservatur vigore indulti a sede ordinaria super praemissis ab antecessore parochi expetiti procurati et obtenti. Penes hanc capellam furore reliquiosus ex ordine S. Francisci Min. Obser. Conventus in Ostrołęka situati cui victus ex aula tribuitur. Hac capella satis decora et ampla structurae elegantis benedicta a Perillustri decano pro tunc parochi Gaśewiensi in loco selecta et convenienti extracta suam habet caemeterium optime septum et residentiam pro capellano non longe distantem.

1783 AW. 310 k. 104
 Dysydentów w tej parafii żadnego nie masz, żydów wszystkich znajduje się 125. Kaplica publiczna jest we wsi Jarzyłach nazwanej. Przy niej ks. kapelan zostający zowie się Augustyn Winkowski z klasztoru ostrołęckiego bernardyn. Oratoria privata in hac parochia non inveniuntur. Loca devotionis disidentium nec non synagoga et schola hebreorum non sunt.

58. GAŚSIOROWO

1775 AW. 132 k. 30

Oratoriów ani kapliców, ani szkół żydowskich żadnych w tej parafii nie masz.

1782 AW. 309 k. 132

Dysydentów żadnych nie masz, żydów 14. Kaplic żadnych publicznych nie masz ani oratoriów, ani kapelanów, ani dysydenckich miejsc do nabożeństwa, ani szkół żydowskich.

1783 AW. 312 k. 122

Dysydentów nie znajduje się w parafii, żydów liczy się 13. Oratoriów prywatnych i ich kapelanów w tej parafii nie masz. Dysydentów ani miejsc ich do nabożeństwa ani szkół żydowskich nie masz.

59. GLINOJECK

1775 AW. 289 k. 53

W tej parafii bywały przedtem kaplice i kapelani przy nich najmowani, albo z którego klasztoru uproszeni zakonnicy, jako to we dworze garwaskim i luszewskim za indultem zwierzchności odprawowały się msze św., ale teraz żadnej nie masz. Także żydzi ani inne sekta nie mają żadnego zboru ani oratorium publicznego.

60. GOLESZYN

1775 AW. 292 k. 131

W tej parafii nie masz żadnej kaplicy ani synagogi lub szkoły żydowskiej, lub innej religii.

1782 AW. 308 k. 218

W tej parafii nie ma żadnych zakonników ani kaplic, ani publicznych oratoriów, ani też żadnego księdza mieszkającego przy swoim patrimonium, jako też i pielgrzymów. Co się tycze ubogich, ci się często dają widzieć.

1783 AW. 312 k. 178

Żadnych w tej parafii dysydentów nie masz. Żydostwa wszystkiego w goleczyńskiej parafii z dziećmi znajduje się 25, żadnego z żydów chrztu nie było. Żadnych oratoriów nie masz ani też kapelanów, ani zboru lutereckiego, ani synagogi i szkół ich w tej parafii nie masz.

61. GOŁYMIN

1781 AW. 303 k. 594

Kaplic nie ma w tej parafii.

62. GOWOROWO

1781 AW. 300 k. 763

Oratoriów czyli kaplic także w tej parafii żadnych nie masz, żydzi tylko niedaleko na Wólce Brzezińskiej mają swoją szkołę w domu prywatnym, do której z inszych wsi w święta swoje i inne czasy zgromadzać się zwykli. Mają przy tym i miejsce do chowania się niedalekie od tejsze Wólki, jakim by to miało być prawem wiedzieć nie mogę, zdaje mi się jednak, że to tylko się dzieje za konsensem dworu.

1783 AW. 311 k. 194

Dysydentów w tej parafii nie masz żadnych, dwóch albo niemi będących już dawno religię prawowierną przyjęli. Żydów mężczyzn 23, kobiet 35, dzieci 34. Kaplic nie ma. Miejsca także dla dysydentów do nabożeństw nie masz prócz żydowskiej szkółki zdaje się być prywatnej.

63. GOZDOWO

1775 AW. 292 k. 150

Kaplic ani prywatnych ani publicznych nie masz.

1782 AW. 308 k. 225

Dysydenta żadnego nie masz, żydów 23. Capella publica nie masz, oratoria privata nie masz, loca devotionis nie masz.

1783 AW. 312 k. 186

Dysydenta żadnego nie masz w tej parafii, żydów 5, żydówek 7, dzieci 9. Kaplic żadnych nie ma.

64. GÓRA

1781 AW. 302 k. 57

Kaplic prywatnych ani publicznych nie ma.

1782 AW. 308 k. 24

Dysydenci nie znajdują się w parafii, żydów 27. Jako też i kaplic publicznych ani innych kościołów oprócz parafii inkorporowanej żochowskiej z gruntami. Ani dysydenci miejsc nabożeństwa ani też żydowskiej synagogi nie masz ani szkół.

1783 AW. 312 w. 12

Dysydenci się nie znajdują, żydów 10. Kaplic nie ma.

65. GÓJSK

1781 AW. 302 k. 503

Nie ma kaplic prywatnych ani publicznych.

1782 AW. 308 k. 220

Dysydentów w tej parafii nie ma, żydów 9. Nec capella nec ecclesia reperit. Nec talia oratoria reperiunt. Nec locus devotionis nec synagoga in hac parochia invenit.

1783 AW. 312 k. 182

Żydów jest 6. Kaplic żadnych nie ma.

66. GRADZANOWO

1775 AW. 295 k. 10

W tej parafii po wsiach i dworach żadnej nie masz nigdzie kaplicy. Żydzi swojej szkoły nie mają, bo ich niewiele.

1781 AW. 301 k. 660

W tej parafii po wsiach i dworach żadnej nie masz kaplicy. Żydzi zaś ani szkoły ani bóżnic nie mają.

1782 AW. 306 k. 169

Dysydentów dwóch tylko znajduje się bez żon i dzieci. W tej parafii żydów małych i starych 21. We wsi Gradzanowie nie masz żadnej kaplicy ani inszego kościoła nad parafialny. Blisko tego kościoła nie masz żadnych kapelanów ani oratoriów. Nie masz bóżnic żydowskich ani zborów dysydenckich.

67. GRALEWO

1781 AW. 302 k. 356

Kaplic w tej parafii żadnych nie masz. Żydzi w browarach i karczmach znajdują się w tej parafii, lecz bóżnic ani kierkutów nie mają. Z tych na święta jedni jeżdżą do Płońska, drudzy do Drobina i tam się też chowają. W szabasy swe w domach swych modlą się i lubo według synodu zastępujący miejsce katolików powinni opłat nie czynić kościołowi, przecież nic nie dają choć który z nich umrze lub któremu się dziecko urodzi. Innej zaś religii ludzi w tej parafii nie masz.

1783 AW. 312 k. 117

Kaplice w tej parafii nie znajdują się. Żydzi na karczmach i browarach w tej parafii znajdujący się żadnych nie mają kierkutów ani bóżnic, lecz z nich jedni na święta swe jeżdżą do Drobina, a drudzy do Płońska i tam się chowają. W szabasy zaś w domach się modlą, czasem do Lutomiszyna schodzą się, którzy żadnych opłatni kościołowi czynić nie chcą i choć który umrze żadnej jednak ani opowiedzi czyni, ale się tylko skrycie wywożą.

68. GROCHOWALSK

1782 AW. 309 k. 53

Disidentium 17, hebreorum 4. Capellae et ecclesiae nullae. Oratoria desunt. Nec loca disidentium nec hebreorum scholae reperiuntur.

1783 AW. 312 k. 40

Dysydentów 28 osób znajduje się, żydów 4. Kaplicy ani oratorium nie znajduje się.

69. GRODZIEC

1774 AW. 296 k. 9

Kaplic ani oratoriów tak publicznych jako i prywatnych po dworach nie ma w całej parafii kościoła tego.

1775 AW. 299 k. 7

Oratoriów i kaplic tak publicznych jako i prywatnych w tej parafii nie masz, ani żadnych żydowskich bóżnic, ani cmentarza, ale gdy który umrze, do Płońska się wywożą. Innej także wiary osób nie masz ani zborów, ani szkół, ani cmentarzów.

70. GROMADZYN

1775 AW. 289 k. 81

Kaplice tak przy kościele jako i w obrębach parafii tak publiczne jako i prywatne nie znajdują się i lubo niektórzy żydzi arendarze widzieć się dają. Bóżnic jednak nie mają swoich.

71. GRUDUSK

1774 AW. 280 k. 14

Oratoria sive capellae publicae distinctae ab ecclesia parochiali omnino nulla sunt nec etiam privata.

1775 AW. 281 k. 36

Kaplic bądź publicznych osobnych od kościoła parafialnego, bądź prywatnych w domach szlacheckich nie masz w tej parafii. Żydowskie zaś szkółki dla ich dzieci tak w karczmach grudowskich jako też innych po parafii znajdować się zwykły. Oprócz kilku osób sekty luterskiej żadna inna nie znajduje się sekta. Przeto ani zboru, ani cmentarza dysydenckiego nie masz żadnego.

1781 AW. 303 k. 31

W tej parafii żadna się kaplica nie znajdzie ani publiczna ani prywatna, tylko w Garlinie u JW wojewody podlaskiego Osolińskiego, który kazał postawić kaplicę uczciwą w dobrach swoich, mówiąc, że ma pozwolenstwo a Loci Ordinario stawiania, lecz ta jeszcze nie jest skończona. Żydowskich szkółek żadnych nie masz oprócz kilku osób sekty luterskiej żadna inna nie znajduje się. Przeto ani zborów ani cmentarza dysydenckiego żadnego nie masz.

1783 AW. 310 k. 14

Oprócz luterskiej wiary trojga ludzi starych w Zawadach przy wiatraku będących więcej żadnej nie ma. Żydostwa od tego św. Jana bardzo wiele na karczmy przybyło zaczym dochodzić nie można ile dzieci. W Garlinie kaplica jest postawiona od JW wojewody podlaskiego Osolińskiego, lecz niedokończona. Ani oratoriów prywatnych ani księży żadnych nie masz, ani miejsca nabożeństwa dysydentów ani szkoły żydowskiej nie masz.

72. GRZEBSK

1781 AW. 303 k. 204

Kaplica w Grzebsku extra villam wystawiona przez ks. Kowalewskiego na honor św. Leonardowi, drewniana, dachówką pokryta, z kopułą, bez dzwonka non est ex dotata nequae consecrata stoi pusta nie mająca ołtarza, nadmurowana w pokryciu. Druga kaplica dworska w Nowej Wsi niegdyś XX Jezuitów, w której oni za swojej posesji miewali mszę św. w święta i w niedziele cum avocationis populi od nabożeństwa parafialnego de indulto czy go mieli non constat, teraz pusto stoi, bez ozdoby i msza św. w niej nie bywa. Żydów dwóch jest w parafii: jeden w Kruszu z żoną i dwojgiem dzieci, drugi w Zaborowie z żoną i czworgiem dzieci, nie mają bóżnicy ani szkoły, ani cmentarza. Lutrów także znajduje się kilka osób z małemi, lecz i ci nie mają swoich oratoriów ani cmentarza. Gdy który z nich umrze to się do Prus wywożą z pogrzebem zapłaciwszy jura parochiae kościołowi.

1783 AW. 310 k. 69

Disidentium 19, jedei 16. Capella in Grzebsk extra villam extracta lignea in honorem S. Leonardi cocto latere contacta non est dotata vacua stat non celebrantur in ea missae sacrificia est benedicta tectum habet et pavimentum in porte ruinosum clauditum sera pensili. Altera capella in Nowa Wies quondam jezuitorum lignea, similiter stat vacua ruinatum. Oratoria nulla. Nulla devotionis loca dissidentium et scholae ac synagogae judeorum nullae.

73. GUMINO

1774 AW. 296 k. 12

W całej parafii tego kościoła nie ma po dworach kaplic ani kapelanów, ani też stąd przeszkody jakiej dla parafialnego kościoła.

1775 AW. 297 k. 33

W tej parafii tak publicznej jako i prywatnej kaplicy żadnej nie masz. Żydzi lubo są w tej parafii jako się wyraziło, żadnych jednak szkół, schadzek i kierkutów nie mają.

1781 AW. 304 k. 614

W tej parafii tak publicznych jako i prywatnych kaplic nie było i nie masz, ani schadzek żydów nie miewają w tej parafii ani też cmentarza swego.

1782 AW. 309 k. 175

Dysydentów żadnych nie masz, żydów 10. Kaplic publicznych ani kościołów w tej parafii nie ma. Po dworach żadnych kaplic przy których by mieszkali kapelani nie ma. Miejsc do nabożeństw ani dysydenckich ani żydowskich szkół nie masz.

1783 AW. 312 k. 161

Dysydentów nie ma, żydów 15. Po dworach żadnych kaplic przy których by mieszkali kapelani nie masz. Miejsc do nabożeństw dysydenckich ani żydowskich szkół nie masz.

74. GZY

1775 AW. 132 k. 52

Nie ma żadnej szkoły ani kaplic.

1781 AW. 304 k. 400

Kaplic tak publicznych jako i prywatnych po dworach nie masz.

1782 AW. 309 k. 135

Dysydenci żadni nie znajdują się. Wszystkich żydów znajduje się 76. Ani kościoły inne ani kaplice publicznie nie znajdują się. Jak oratoriów tak i kapelanów żadnych nie masz. Nie znajdują się ani dysydenci ani żydowskie miejsca modlitw.

1783 AW. 312 k. 126

Dysydentów nie ma, wszystkich żydów znajduje się 76. Jak oratoriów prywatnych tak i kapelanów żadnych nie ma.

75. GOSTYNIN

1775 AW. k. 284

Jest z osobna od kościoła teraz nazywającego się parafialnego kościółek pt. św. Jakuba Apostoła, za miastem o ćwierć mili leżący na górze znacznej przy jeziorze Kocioł nazwanym, wystawiony niezbyt dawno w roku 1753.

1780 AW. 378 k. 77

W tej parafii nie masz żadnego klasztoru ani szkół publicznych, tylko ksiądz wikary uczy kilkunastu żaków. Oratorium publiczne katolickie w Białym, o którym jest wyżej. Żydzi mają z desek w Gostyninie bóżnice postawioną, a Lutrzy na Hucie w chałupie nabożeństwo odprawiają.

1782 AW. 308 k. 101, 102

Jest z osobna od kościoła parafialnego teraźniejszego kościółek pod tytułem św. Jakuba Apostoła za miastem o ćwierć mile leżący na górze wystawiony niezbyt dawno w roku 1753. Jest w tejże parafii gostynińskiej kaplica drewniana kształtem kościoła we wsi Białe dziedzicznej JWImc pani Magdaleny z Plichtów Podczaskiej kasztelanowej gostynińskiej, w odległości od kościoła parafialnego półtorej mili, dla złych przepraw z dawna wystawiona sztuką krzyżową pod tytułem św. Józefa będąca. Ściany w niej reparowane, podłoga z tarcic dobra, sufit także z tarcic, okien 4 naprawy potrzebują. Żydzi w miasteczku Gostyninie bóżnicy formalnej nie mają, lecz po pogorzeniu ze słupów będą bez podłogi i posowy tarcicami obili i temyż ją okryli, gdzie schadzają się na swoje nabożeństwo, ale do nowej zaś bóżnicy nie łatwo zapomogą się, częścią że ich niewiele, częścią że są bardzo ubodzy. Kierchowu nie mają, lecz w Gąbinie miasteczku odległym stąd o mil 3 w diecezji poznańskiej chowają się.

Dysydenci, którzy przed lat pięciu osiedli na Hucie stąd o pół mili odległej do tego starostwa gostynińskiego należący, w prywatnym domu nabożeństwa odprawiają, czasem jednak predykant z Iłowa miasteczka diecezji poznańskiej do odprawiania ich komunii zjeżdża ze chrztami, jednak i ślubami do kościoła parafialnego chodzą, umarłych swoich za pozwoleniem dworu przy kontrakcie obwarowanym tamże w lesie chowają i do proboszcza z powiedzeniem tylko przychodzą.

1783 AW. 312 k. 52

Dysydentów jest 106, żydów 101, ale w tej mierze trudno pewności dociec. W samym mieście Gostyninie prócz parafialnego jest kościółek św. Ducha za miastem, zaś kościół św. Jakuba i cmentarz ogrodzony, na którym był kościół św. Stanisława przez Moskalów spalony, żaden z nich nie ma przy sobie księdza tylko należą do fary. W tej parafii jeden tylko jest kościółek w Białym wsi JW Podczaskiej kasztelanowej gostynińskiej, która kapelana trzyma według woli z klasztoru jakiego za zapłatą bez funduszu gdzie teraz jest ks. Erazm Lasiński dominikan z Płocka. W tej parafii znajdują się dysydenci na Hucie i nabożeństwa odprawiają w prywatnym domu swojego szulmajstra. Umarłych swoich tamże w lesie chowają. Dla odprawiania zaś ich obrządków wielkanocnych zjeżdża predykant z Iłowa. Żydzi w budzie tarcicami obitej tu w Gostyninie nabożeństwo odprawują i dla ubóstwa (po spaleniu przed laty) do szkoły lub bóżnicy nie łatwo przyjść zdołają. Umarłych swoich o mile trzy do Gąbina odsyłają.

1784 AW. 378 k. 72

Nie czyni się tu między dysydentami podziału, ponieważ nie można było ich policzyć, jednakowoż wszystkich z doniesienia katolików liczy się wszystkich 100. Żydów nadsiedmioletnich mężczyzn 40, niewiast 43, dzieci 20, ale pewności wiedzieć nie można. W samem Gostyninie mieście prócz parafialnego jest kościółek mały św. Ducha, za miastem kościół św. Jakuba i cmentarz ogrodzony, na którym był kościół św. Stanisława przez Moskalów spalony. Żaden z nich nie ma przy sobie księdza, tylko należą i są incorporowane do fary. W tej parafii jeden tylko jest kościółek w Białym JWP Podczaskiej kasztelanowej gostynińskiej, która kapelana trzyma z klasztoru, jakiego za zapłatą bez funduszu gdzie teraz jest ks. Erazm Lasiński dominikanin z Płocka. W tej parafii znajdują się dysydenci na Hucie i nabożeństwa odprawiają

w prywatnym domu swojego szulmajstra. Umarłych swoich tamże w lesie chowają. Dla odprawienia zaś ich obrządków wielkanocnych zjeżdża predykant z Iłowa. Żydzi w budzie tarcicami obitej tu w Gostyninie nabożeństwo swoje odprawiają i dla ubóstwa (po spaleniu przed laty) do szkoły lub bóżnicy nie łatwo przyjść zdołają. Umarłych swoich odsyłają do miasta Gąbina o mil trzy.

1785 AW. 378 k. 88

Dysydentów nad siedmioletnich i dorosłych znajduje się mężczyzn 40, niewiast 48, przed siódmym rokiem dzieci 20. Żydów nadsiedmioletnich i dorosłych znajduje się mężczyzn 40, niewiast 43. W parafii gostynińskiej jeden tylko znajduje się kościółek w Białym u JW pani Podczaskiej kasztelanowej gostynińskiej, która dla odległości i złej przeprawy do parafialnego kościoła chowa kapelana kosztem swym, gdzie teraz jest ks. Erazm Lasiński dominikanin z Płocka. W parafii gostynińskiej żadnej prywatnej kaplicy nie masz. W parafii znajdują się dysydenci na Hucie, tamże nabożeństwo odprawiają w prywatnym domu schulmajstra swojego, a cmentarz w lesie mają ogrodzony wyznaczenia dworskiego, a nie z pozwoleniem zwierzchności konsystorza naszego, na którym umarłych swoich chowają dla odprawienia zaś ich obrządków wielkanocnych zjeżdża predykant z Iłowa. Żydzi zaś w budzie tarcicami obitej w mieście Gostyninie swoje odprawiają i dla ubóstwa po spaleniu miasta całego prawie do szkoły lub bóżnicy niełatwo przyjść zdołają. Umarłych zaś swoich o mil trzy do miasta Gąbina odsyłają i tam ich na miejscu wyznaczonym grzebią.

1786 AW. 378 k. 96, 97, 98

Dysydentów siedmioletnich i dorosłych znajduje się mężczyzn 35, niewiast 45, przed siódmym rokiem dzieci 16. Żydów nad siedmioletnich znajduje się mężczyzn 27, niewiast 28, przed siódmym rokiem dzieci jest 15, lecz się wzbraniają popisować. W parafii gostynińskiej jeden tylko znajduje się kościółek w Białym u JW Imc pani Podczaskiej kasztelanowej gostynińskiej, która dla odległości i złej przeprawy do parafialnego kościoła chowa sobie kapelana kosztem własnym bez funduszu, gdzie teraz jest ksiądz z klasztoru płockiego. W parafii gostynińskiej żadnej prywatnej kaplicy nie masz, tylko się do parafialnego zjeżdżają kościoła na nabożeństwo zwykłe. W tej parafii znajdują się dysydenci na Hucie, gdzie nabożeństwo odprawiają w prywatnym domu swego schulmajstra, tamże w lesie cmentarz mają ogrodzony z wyznaczenia dworskiego, a nie z pozwolenia zwierzchności konsystorza naszego, na którym umarłych chowają. Dla odprawiania zaś tych obrządków wielkanocnych zjeżdża predykant z Iłowa. Żydzi zaś w bóżnicy we wiązarek postawionej tarcicami obitej w mieście Gostyninie nabożeństwo odprawiają, a umarłych swych o mil trzy do miasta Gąbina odsyłają i tam ich grzebią.

76. GRAJEWO

1781 AW. 300 k. 423

Oratoria i kaplice osobliwe w tej parafii nie znajdują się.

1782 AW. 307 k. 113

Disidentium 37, hebreorum 257. Capellae publicae et ecclesiae intra parochiam nullae. Oratoria privata nulla. Loca disidentium devotionis nulla non nisi sinagoga hebreorum quae extra corpus oppidi Grajewo una existit.

1783 AW. 311 k. 104

Disidentium 40, hebreorum 257. Oratoria privata nulla. Loca devotionis disidentium nulla non nisi synagoga haebreorum que intra corpus oppidi Grajewo una sit.

77. GRABOWO

1781 AW. 300 k. 409

Ani kaplice ani oratoria w parafii grabowskiej nie znajdują się. Jako to i żydowskich szkół czyli zborów nie masz i żadnych odszczepieńców lub dysydentów.

1783 AW. 311 k. 99

Lutrów, dysydentów żadnych nie masz, żydów 125. Oratoriów nie ma.

78. GRAZAWY

1775 AW. 283 k. 82

Żadne kaplice, oratoria, żydowskie synagogi lub inszej religii domy czyli schadzki w tej parafii nie znajdują się.

1781 AW. 301 k. 302

Żadne kaplice oratoria ani żydowskie bóżnice ani inszej religii domy lub schadzki nie znajdują się w tej parafii.

1782 AW. 306 k. 69

Żadne oratoria privata tak wiary katolickiej jako różnej od niej, ani bóżnice żydowskie ani ich schadzki prywatne nie znajdują się w tej parafii.

79. GORCZENICA

1782 AW. 306 k. 67

Kościół ani bóżnic nie masz.

80. GÓRZNO

1775 AW. 283 k. 54

Kaplica publiczna osobno od kościoła parafialnego nazwana kościół filialny, jest jedna. Drugi kościółek był w Purznie, ale pogrzał z miastem 1773 20 Julii.

1781 AW. 301 k. 293

Kościółek w Szczutowie konsekrowany przez JW Ludwika Załuskiego biskupa płockiego roku 1715 26 kwietnia się znajduje, lecz zbutwiały, zdezelowany, żadnej fundacji nie mający tylko z pobożności ludzi wystawiony, w którym żadne nabożeństwa się nie odprawują. Suppelex jego cała i wszystka signarek, jedno antepedium, lichtarzów drewnianych 6, obrusów 4, z których jeden jest nowy i stuła resurrectionis. Lutrzy ani inszy akatolicy, ani też niewierni żydzi cmentarza w tej parafii nie mają.

1782 AW. 306 k. 73

Kościółek w Szczutowie był konsekrowany już ad praesens zbutwiały i zdezelowany, w którym się już nabożeństwo nie odprawia. Prócz tego innego w całej parafii górzyńskiej nie masz ani też żadnej kaplicy, w którym dworze pańskim.

81. IMIELNICA

1775 AW. 290 k. 35

Kaplic publicznych w tej parafii nie masz. Jedna prywatna w dworze gulczewskim JW Państwa Dembowskich kasztelaństwa czechowskich jest w pokoju przystojnie przybrana z ołtarzem Matki Najświętszej portatyl nienaruszony i inne requisita mającym ma być od śp. JW Dembowskiego biskupa płockiego poświęcona i indult do odprawowania w niej od JW Hieronima Szeptyckiego biskupa także płockiego nadany przez Officium Generale Plo-censae prerogowany, którego expiracyja w roku 1775 zakończyła się. Żydzi żadnej szkoły znajdującej się na browarach nie mają, do Płocka ile w bliskości odsyłają swoje dzieci i tam się chowają. Olendrzy sekty luterskiej Kempie na Wiśle do wsi Ośnica należącą osiadający mają jeden dom, w którym się modlą i dzieci swoje uczą i tamże na Kempie umarłych grzebią z pozwolenia dziedzica JW ImćP Dembowskiego kasztelana czechowskiego.

1781 AW. 302 k. 158

Kaplic publicznych w tej parafii nie masz, jedna prywatna w dworze gulczewskim JWP Dembowskich kasztelaństwa czechowskich jest w pokoju przystojnie przybrana z ołtarzem Matki Najświętszej, portatyl nienaruszony i inne rekwiizyta mającym, ma być od śp. JW Imć X Dembowskiego biskupa płockiego poświęcona i indult do odprawowania w niej od śp. JW Hieronima Szeptyckiego biskupa także płockiego nadany a przez Oficjała płockiego prerogowany. Żydzi żadnej szkoły znajdujący się na browarach nie mają, do Płocka ile w bliskości odsyłają swoje dzieci i tam się chowają. Olędrzy sekty luterskiej Kępę na Wiśle do Ośnica należącą osiadający, mają jeden dom, w którym się modlą i dzieci uczą i tamże na Kępie umarłych grzebią z pozwolenia dziedzica JW ImćP Dembowskiego kasztelana czechowskiego.

1782 AW. 308 k. 131

Dysydentów na Kempie wiślanej do parafii należących zostających 37, żydów w tej parafii znajduje się 46. Kaplic publicznych ani inszych kościołów w tej parafii nie ma. Oratoriów i kapelanów nie ma. Dysydentów i żydów w tej parafii nie ma, przeto też miejsc dewocji synagogi i szkół nie ma, tylko ci co w browarach siedzą to do Płocka na swe nabożeństwo jeżdżą.

1783 AW. 312 k. 73

Dysydentów na Kempie wiślanej do parafii należące zostających 38, żydów w tej parafii znajduje się 47. Oratoriów i kapelanów w tej parafii nie ma. Dysydentów i żydów w tej parafii nie ma, przeto też miejsc dewocji synagogi i szkół ich nie masz tylko ci co na browarach siedzą do Płocka jeżdżą.

82. JANOWO

1781 AW. 303 k. 229

Jest kościółek za miastem w węgiel z drzewa tartego w grubość na ośm calów wystawiony na fundamentach z gruntu z cegły wymurowanych z obydwu stron z dwiema wieżami w rogu kościoła, każda z dwiema okrągłymi bannerami z kościelnymi ścianami związane i gruntownie spojone (na miejscu starego kościółka zrujnowanego) erygowany w roku 1770 sub titulo S. Barbarae. Zakrystia za ołtarzem w ścianach kościoła z drzwiami w dwóch płatach zasuwaniem z zamkiem francuskim, cały kościół pod dachówką. Wie-

zów dachy podwójno pokryte oraz deskami drugi raz gontami maltyńskimi w łuszczkę rybią ułożonymi i gwoździami przybite i krzyżakami żelaznymi. W każdej wieży po jednym dzwonie małym z żelazem gruntownie opatrzone. Tego kościoła szczyt przez połowę mur pruski, drugą połową deskami mocno ułożony i gwoździami przybity. Okien sześć, których cztery wielkie, dwa ogrągle pomniejsze w ołów sadzone i cyną pobielane wszystkie całe, okiennicami na dwa płaty na zawiasach i hakach śrubą zamykane cztery a inne dwa bez okiennic. Chór stolarską robotą okrągły w kwatery rozmieszczony, fasowany i czysto modnie bystrowany, na chórze posadzka z tarcic na zakładkę, do chóru drzwi fasowane z wschodami fasowanymi. Posadzka w kościele z tarcic krzyżową robotą od ściany do ściany wyłożoną gruntownie przybita do wiązarku na spodzie gruntownie położonego. Ławek dobrych z starego kościoła przeniesionych 10 oprócz tych jest ławka mała WP Małachowskich, konfesjonały dwa, jeden stary z wszystkim dobry, drugi nowy z drzwiczkami na zawiasach z kratkami. Ołtarz jeden nowy jeszcze niemalowany na dwie kondygnacje, w nim obraz św. Barbary, w drugiej kondygnacji obraz św. Rocha i Sebastiana, na tym ołtarzu stoi cyborium stare z starego kościoła przeniesione przystojne tymczasem póki lepszego nie będzie dobre. Ten ołtarz na nowej mensie stoi z nowymi gradusami niskimi. Krzyż na cymborium drewniany, lichtarzów drewnianych dwa na postumentach, pulpit drewniany, dzwonek przy zakrystii 1, sufit okrągły z tarcic gwoździami przybity. Funduszu i żadnych nakładów do tego kościoła nie masz i kto przez kogo kiedy przeszły stary kościół na tym miejscu wystawił, żadnego dokumentu nie masz, dlatego i inwentarza parafii i oratoriów nie masz. Żydowskich bóżnic, publicznych szkół, kierkutów, dysydenckich zborów ani przy kościele ani w granicach parafii nie masz. Żydowskie cądawera w Ciechanowie przy bóżnicy swojej chowają, dysydenci w Prusach w Mosakach na swoim kirkucie chowają.

1783 AW. 310 k. 81

Anno 1783 disidentium 56, hebreorum 101. Ecclesia s. Barbarae V. et M. in sub urbio novo extracta est sine omni fundatione propter frequentiam populi celebrantur missae in eadem ecclesia quae est benedicta anno 1775. Preterea intra fines parochiae publicae capellae non reperiuntur. Oratoria privata non inveniuntur. Nec disidentes loca devotionis nec hebrei synagogas atque scholas intra fines parochiae habent. Hebrei in braxatorio capitaneali in oppido Janow suas devotiones peragunt et suas filios in taberna Janoviensi edocent.

83. JANOWIEC

1781 AW. 303 k. 257

W granicach parafii janowieckiej żadnych nie masz kaplic ani domów do nabożeństwa wystawionych tak publicznych (prócz kościoła) jako też prywatnych w domach szlacheckich, ani żadnych szkół żydowskich ani cmentarzew.

1783 AW. 310 k. 76

Disidentium 13, haebreorum 40. Capellae publicae aut odiae ecclesiae intra hanc parochiam non inveniuntur. Oratoria privata nulla sunt intra parochiam adeoque neque capellani tam fixi quam temporanei. Loca devotionis disidentium extant in granitiebus Regni Prusiae extra parochiam Janovencensem synagoga et schola haebreorum nulla.

84. JASIENNICA

1782 AW. 307 k. 61

Disidentium non reperiuntur, hebreorum 37. Capellae publicae non inveniuntur. Oratoria non reperiuntur. Loca devotionis disidentium non sunt.

1783 AW. 311 k. 49

Disidentes nulli sunt in hac parochia, hebreorum 37. Oratoria non reperiuntur.

85. JASTRZEBIE

1775 AW. 283 k. 98

Kaplic tak publicznych od kościoła oddzielonych jak przy kościele albo w kościele ani po dworach szlacheckich żadnych nie masz. Także ani żydzi synagogi albo szkoły ani innej sekty czciciele czy prywatnych czy publicznych nie mają w tej parafii zborów ani na koniec żadnego cmentarza.

1781 AW. 301 k. 318

Oratoriów ani żadnych kaplic publicznych osobnych od kościoła parafialnego nie masz, ani szkoły, ani synagogi, ani oratoriów dysydenckich, ani cmentarza nie masz.

1782 AW. 306 k. 75

Ani klasztorów ani bóżnic, ani oratoriów, ani szkół nie masz.

86. JEDWABNE

1781 AW. 300 k. 632

Szkoły żydowska publiczna w Jedwabnym i Mógłki niedaleko kościoła w Borku, na co wszystko żadnego prawa ani pozwolenia nie mają, innych zaś zborów w tej parafii nie masz.

1782 AW. 307 k. 231

Disidentium 10, hebreorum 208. Capellae publicae sunt ecclesiae nullae. Oratoria privata nulla. Loca devotionis hebreorum est schola in Jedwabne.

1783 AW. 311 k. 156

Dysydentów jest 23, żydów wszystkich 254. Kapliców publicznych ani innych kościołów nie masz. Miejsca dla dysydentów nie masz tylko szkoła żydowska.

87. JELONKI

1781 AW. 300 k. 202

Była w jelonkowskiej parafii kaplica w Malinowie na ustroniu w ogrodzie pobudowana, ale już spróchniała, pustkami stoi bez drzwi i okien, nie ma z niej kościół od dawnych czasów przeszkody, bo w niej dawno nie masz żadnego nabożeństwa i nikt tam w pustkach nie bywa. I żydzi w tej parafii nie mają żadnego publicznego do modlenia się miejsca ani do chowania trupów, tylko w Ostrowi jest szkoła i kierkut do chowania zmarłych, ale konsensu żydzi czyli nie mają a Celsissimo Principe albo uporczywi pokazać nie chcą, oświadczone im, jeżeli się nie postarają o konsens, będą ją mieli zapieczętowaną. I druga jest szkoła w Wąsewie i w Czerwinie, ale w prywatnym miejscu i prywatnie odprawują swoje nabożeństwa i tam się nie chowają.

1782 AW. 307 k. 66

Capellae publicae non reperiuntur. Oratoria privata non inveniuntur. Loca devotiois disidentium non reperiuntur.

1783 AW. 311 k. 54

Disidentes 2, hebreorum 54. Capellae non sunt.

88. JEZEWO

1775 AW. 292 k. 162

Oratoriów ani kaplic tak publicznych jako i prywatnych nie masz. Żydzi nie mają swojej w tej parafii bóżnicy ani szkoły publicznej, ani miejsca, na którymby się chowali, ale (ile ich się znajduje) do synagogi sierpskiej i tam się chowają. Innej sekty żadnej nie masz.

1781 AW. 302 k. 517

Oratoria albo kaplice religii prawdziwej i jakichkolwiek sekt w tej się parafii nie znajdują. Żydzi arendarze mieszkający po karczmach należą albo do synagogi drobińskiej albo do sierpskiej.

1782 AW. 308 k. 227

W tej parafii nie masz żadnego osób zakonnych zgromadzenia, ani kaplic, ani kapelanów, ani oratoriów publicznych, ani żadnych prebendarzów, ani pustelników. Pielgrzymi także w tej parafii nie dają się widzieć.

1783 AW. 312 k. 193

Dysydentów jest 5, żydów 29. Oratoria albo kaplice prywatne nie znajdują się, a więc i kapelni. Nie mają dysydenci miejsca osobnego do nabożeństwa. Żydzi u siebie sabat odprawują na święta jedni do Sierpca, a drudzy do Drobinia jeżdżą.

89. JONIEC

1775 AW. 299 k. 18

Była quondam kaplica czyli kościółek in loco seorsivo św. Małgorzaty, ale ten spalony, do którego należało gruntu włók dwie teraz są odebrane do dworu biskupiego.

1781 AW. 303 k. 675

Kaplicy publicznej w parafii całej nie masz oprócz prywatnego oratorium we dworze WJP Wągodzkiego pisarza zakroczymskiego wsi Popielźynie Zawadach staj 20 od kościoła, które oratorium przystojnie jest przybrane i za pozwoleniem zwierzchności czasem się w tym oratorium msza św. odprawuje. Ponieważ kapelana rocznego przy tym oratorium nie masz, przeto dla parafialnego kościoła żadne się bezprawie nie dzieje. Żydzi zaś w tej całej parafii bóżnic ani szkół, ani lutrzy nie mają.

1783 AW. 310 k. 199

Disidentium 6, hebreorum 56. Unicam in bonis Popielżyn Zawady in aula Wągodzki, capellani non sunt.